

Memoires

1992-A

**Willem
Oltmans**

PAPIEREN TIJGER

INHOUD

Inleiding	7
Amsterdam	9
Johannesburg	24
Bijlagen	197
Register	349

Als de dag van gisteren herinner ik het me nog: het moment dat Willem Oltmans op de stoep stond. Willem was net teruggekeerd in Nederland en wij hadden in de *Gay Krant* in die tijd een serie interviews lopen met mensen die belangrijk waren voor de HLBT-gemeenschap. Eén van mijn redacteurs nam contact op met Willem om te bezien of hij ook een interview wilde geven. Hij ging akkoord en mijn collega toog naar Willems kamertje in Amsterdam. Korte tijd later belde Willem naar de redactie en vroeg hoe hij aan een exemplaar met zijn geschreven portret kon komen. We hadden destijds ook een kantoortje in Amsterdam – aan de Amstel, aan de achterzijde van het Rembrandtplein – en Willem kreeg het advies daar een exemplaar van de nieuwste *Gay Krant* op te halen. We hadden om de beurt dienst in dat Amsterdamse kantoortje. Ik zat er die dag te werken toen de bel ging. Ik verwachtte Peter van der Vorst – die toen stage bij ons liep – maar keek tot mijn eigen verbazing in het kenmerkende gezicht van Willem Oltmans toen ik de deur opende. Hij bleek net zo verbaasd mij er aan te treffen. Eenmaal binnen was Willem niet meer te stuiten: een stortvloed van woorden kwam over me heen. We hadden meteen een klik. Hij besloot ter plekke om volgende maand – als ik weer dienst had op het Amstelkantoortje – langs te komen. Hij gaf terloops aan dat hij al leuke reacties had gehad op het interview in de *Gay Krant* en dat hij ook wel wat voor ons wilde schrijven.

Een maand later, bij zijn tweede bezoek, kwam ik op zijn aanbod terug: wat zou hij voor ons kunnen doen? Willem had erover nagedacht. „Ik wil jullie royalty-verslaggever worden,” antwoordde hij resoluut. Het bleek dat er een staatsreis van de majesteit op stapel stond. „En ik wil mee,” zei Willem zonder blikken of blozen. „Dat kan alleen maar als ik als journalist geaccrediteerd word. Als jij als hoofdredacteur nu een brief schrijft aan de Rijksvoorlichtingsdienst, dan kunnen ze me niet weigeren. De godganse heteropers gaat mee en de *Gay Krant* niet? Onmogelijk!” Willem lachte er onbedaarlijk bij. Hij had gelijk: Willem mocht mee, geen enkel probleem. Hij was door het dolle heen! Zo begon het contact met Willem Oltmans.

In die tijd kwam internet net op. Iedereen die er een beetje toe deed, had zijn of haar eigen webpagina. Willem wilde dat ook en

1992 ■ hij vroeg of wij zijn pagina wilden bijhouden. Ik stemde in. Vanaf dat moment kwam er met grote regelmaat – meestal tweemaal per week, maar soms ook dagelijks – per fax een handgeschreven column bij ons binnen. Met grote hanenpoten beschreef hij zijn kijk op de wereldproblemen, de nationale en internationale politiek en natuurlijk het koningshuis. Op de redactie werden zijn teksten overgetikt en op zijn website geplaatst. En o wee als we er ook maar één woord aan veranderden. Dan hing hij meteen aan de telefoon om dwingend mee te delen: „Het blijft staan zoals ik het geschreven heb!”

Ik herinner me ook nog dat ik Willem wilde bedanken voor zijn teksten voor de *Gay Krant* met een etentje bij het meest prestigieuze restaurant van Eindhoven en omgeving, De Karpendonkse Hoeve. We werden ontvangen door de dochter van Leo van Eeghem, tot zijn overlijden in 2009 befaamd gastheer in het sterrenrestaurant. Ik weet nog dat ze bij binnenkomst zei: „Wat leuk dat u er bent, meneer Olthof.” Willem was onmiddellijk in zijn wiek geschoten. Maar toen even later een jonge ober zijn naam wél goed uitsprak, was de stemming meteen weer optimaal. Willem glunderde en hij wilde alleen nog door deze knappe jongeling bediend worden. Dat stak hij niet onder stoelen of banken. De dame die het voorgerecht kwam opdienen beet hij toe: „U doet mij meer plezier als die jongeman mij komt bedienen.” En bij het hoofdgerecht zei hij bits: „Zet die schalen toch op tafel neer; we kunnen zelf wel opscheppen.”

Eerlijkheid kan Willem Oltmans niet ontzegd worden. Ik denk er nog met veel plezier aan terug. Met zijn kennis heeft deze markante man ons destijds enorm geholpen. U zult begrijpen: ik bewaar heel warme herinneringen aan Willem!

Henk Krol

*Voormalig hoofdredacteur van de Gay Krant
Voorzitter Tweede Kamerfractie 50PLUS*

1 januari 1992

In Cambodja hebben 35.000 mensen geamputeerde ledematen, de uitkomst van de misdadige praktijken van Nixon en Kissinger in Azië. Dagelijks blijven mensen daar op mijnen lopen. Deze twee smeerlappen zullen er niet wakker van liggen. Ik schrijf een column voor het radioprogramma *Homonos* van de NOS.¹

Bij Dikker & Thijs ben ik een visje gaan eten, omdat het Nieuwjaar is. Ik wil nog steeds proberen volgende week donderdag terug naar Zuid-Afrika te gaan. Hoe minder ik hier uitgeef, hoe beter.

2 januari 1992

Ik liep tegen Karel Bagijn (*Algemeen Dagblad*) en Frits Hirschland (medewerker van Ronnie Brunswijk) aan. Hirschland begreep niet dat Ronnie bij hun ontmoeting in Drietabbetje Desi Bouterse niet voor zijn kop had geschoten. Frits had na vier jaar in de jungle als privésecretaris van Brunswijk ontslag genomen. Hij zei te weten dat de vs cocaïne-transporten liever via Suriname dan via Venezuela laten lopen. De toestand in Paramaribo schijnt een hopeloze bende te zijn.

Bagijn vertelde dat tijdens het bezoek van een Nederlandse parlementaire delegatie aan Israël, premier Yitzhak Shamir bij Hans Gualthérie van Weezel informeerde hoe het met Suriname ging. Van Weezel vroeg waarom hij dit wilde weten. „Omdat dit het enige land ter wereld is waar Nederland nog invloed heeft,” was het antwoord.

Max van der Stoep is naar Irak vertrokken waar hij onderzoek naar de mensenrechten gaat doen. Een kind om een boodschap sturen.

Mijn oude vriend, Adam Schaff van de Club van Rome is op de Duitse televisie aan het zwammen. Hij vraagt zich af wat er over twintig jaar met het begrip „arbeid” zal zijn gebeurd, vooral vanwege de verwende houding van het Westen. Hij heeft gelijk. Niemand durft er zelfs over te denken. Schaff

1 Zie bijlage 1.

werkt aan een boek, *Socialism of the Future*. Ik denk al heel lang dat ongeacht het mislukken van het Sovjetexperiment, er toch naar een vorm van meer materiële gelijkheid onder de mensheid zal moeten worden gezocht, willen we met z'n allen op een steeds vollere planeet met een gestadige afname van natuurlijke hulpbronnen overleven.

3 januari 1992

Ik bracht een kort bezoek aan Erik en Doris Jurgens. Werd in de zitkamer ontvangen. Hij zei als schadeloosstelling in bedragen te denken van 20.000 gulden per jaar, in plaats van de huidige minimum uitkering van 1.100 gulden per maand. Eigenlijk was ik zeer verontwaardigd, en ik dacht dan ook: over mijn lijk. Ik maakte duidelijk dat ik alleen volledig en onverkort schadeloos gesteld wenste te worden voor wat me tientallen jaren is aangedaan, nu ik in het bezit ben gekomen van zoveel schandelijke telegrammen. De cyclaam die ik hen had gegeven, had een mooie plek in de woonkamer gekregen.

John Soselisa (44) is aan AIDS bezweken. Ik maakte wel eens een nummer met hem. Dat was steeds zeer raak. Absoluut rotbericht.

Minister Dales blijft verhinderen dat burgers hun BVD-dossiers kunnen inzien. Vereniging Voorkom Vernietiging vraagt via advertenties leden en donaties om mee te procederen tegen vernietiging van de dossiers. Een goede zaak, want de Haagse smeerlappen zijn uitstekend in staat de bewijzen te verdonkeremanen wanneer een zaak te heet onder de voeten wordt.

Ik ben met de trein onderweg naar Roermond.

4 januari 1992

Sint Odiliënberg

Ik logeer bij Hannah de Zantis. Vanmorgen heb ik nog een lange wandeling met haar gemaakt, waarbij zij met enige trots haar landerijen aanwees. Er is onlangs nog eens veertig hectare bijgekomen, plus een boerderij van drie ton. „Wat moet ik dan,” zegt zij, „aandelen AKZO of Philips kopen?”

Gisteravond dineerde ik samen met haar. We zaten tot 23.15 uur bij een knapperend houtvuur. Zij vertelde over haar reis naar Polen met Cila Schimmelpenninck, nu dus mevrouw Dólleman en de moeder van Jan Jacob.² Het werd een bijzonder bezoekje.

Onderweg terug naar Amsterdam verliet een Surinaamse jon-

2 Zie ook *Memoires 1925-1953*.

gen de trein. Hij herkende me en zei: „Zo mijnheer Bouterse.”

Lubbers en Van den Broek gaan naar Zuid-Afrika. Daar wil ik bij zijn. De *Haagse Post* zou misschien geïnteresseerd kunnen zijn. Hoe krijg ik die opdracht?

5 januari 1992

Amsterdam

Ik wil Eduard twee nachten van mij verlossen en kan gelukkig bij Egbert en Yvonne Kunst in Den Haag overnachten.

Paul Lewis wijst erop dat Washington snel akkoord is gegaan om de zetel van de Sovjet Unie aan Rusland toe te kennen.³ Men heeft daarmee verzoeken van landen als Japan en Duitsland, of India en Indonesië om het recht van veto te krijgen, op de lange baan weten te schuiven. Het is inderdaad absurd dat Fransen en Britten vetorecht hebben en honderden miljoenen in Azië niet. Washington heeft er eveneens doorgedrukt dat Rusland, Oekraïne, Wit-Rusland, Kazachstan, Armenië en Kirgizstan afzonderlijke leden van het IMF en de Wereldbank worden.

Ik ben even bij Aart en Willemijn van der Want langs geweest. Zij verwachten een baby in juli. Ze wonen in een heerlijk huis. James Michener heft zijn memoires geschreven: *The World Is My Home*.⁴ Ik vind het geen sterke titel. Herbert Mitgang merkt op dat de schrijver, nu half in de tachtig, „bypasses intimate aspects of his private life, including the roots of his most appealing novels.” Zoiets is voor mij onverklaarbaar.

De plundering van de USSR is al in volle gang. Als aasgieren storten de rijke landen zich op het karkas van het communisme. Karl Schoenberger meldt dat vanuit Khabarovsk de Japanners in Siberië superactief zijn.⁵ Zeker twintig Japanse handelsmaatschappijen zijn uiterst actief in dit gebied.

The Observer heeft een reportage dat Irak en Algerije bezig zijn de eerste Arabische atoombom in elkaar te zetten. Saddam zou tien ton natuurlijk uranium naar Algiers hebben kunnen smokkelen, nog voor de eerst VN-inspecteurs in Bagdad landden. De CIA zou fotografische bewijzen hebben dat Algerije met de hulp van China een vijftien megawatt nucleaire reactor bouwt. Kevin Costner, die Jim Garrison speelde in Oliver Stone's *JFK* zegt in de *The Sunday Times* blij te zijn dat hij aan de film heeft

3 *The New York Times*, 4 januari 1992.

4 *The New York Times*, 30 december 1991. James A. Michener, *The World Is My Home, A Memoir*, Random House, New York, 1991.

5 *The New York Times*, 30 december 1991.

meegewerkt. „Americans never like it when anything unflattering is said about them.” Dat kan je wel stellen ja. Oliver vloog naar Engeland om hem voor de rol van Garrison te vragen. Eigenlijk had hij er geen zin in. Zijn vrouw Cindy Silva haalde hem ertoe over, nadat zij het script had gelezen.

De mensen van nu in Nederland zijn agressief en klote. Een man stond precies voor het vertrektijdenbord zijn treinabonnementment in een mapje te doen. Ik kon dus niets zien. Hij zei: „U kunt toch daar staan,” in plaats van opzij te gaan. Ik keek naar de uitdrukking op zijn gezicht: een etter van top tot teen. En gisteren in de tram leunde ik met mijn handen vol tegen een stang van de tram en raakt blijkbaar de hand van een volkse dame. Meteen: „Kunt u niet ergens anders... , ja of kunt u uw hand niet hoger doen. U ziet eruit als een heer.” Ik zei dus niets meer, alleen bij de volgende halte: „Mag ik er even uit?” „Graag, dan zijn we van u af.” Toen ik op straat stond riep ze vanuit de tram: „U bent zeker tegen vrouwen, homo!” Er heerst een hele nare stemming. Overal.

6 januari 1992

Den Haag

Ik zwerf nu eigenlijk, omdat ik geen huis meer heb. Logeer nu bij Egbert Kunst. Mijn vriend op het Baarns Lyceum. Ik speelde met hem in de jaren veertig het *Requiem* van Popper voor vier cello's. Aart Repelaer van Driel was de derde cello en de vierde ben ik vergeten. Yvonne had in een radioprogramma Reinier Hopmans, de voorzitter van de NVJ, horen zeggen dat het bestuur nog niet had besloten of men mij zou steunen in het proces tegen de Staat. De NVJ staat dus op de bres voor de rechten van de journalist en de persvrijheid, behalve wanneer ze een telefoontje uit Den Haag krijgen met: Oltmans niet. Intussen doet vice-voorzitter Wim Klinkenberg het tegenover advocaat Vermeer en mij voorkomen of de NVJ mijn gevecht tegen Den Haag wel degelijk steunt. Ook heeft Wim mij nog altijd niet de brief getoond, die hij aan Buitenlandse Zaken over mij heeft geschreven toen hij het voorzitterschap waarnam. Ik vraag er maar niet meer om.

Ontmoette bij het notariskantoor Maaldrink Buren de heer De Smit. Ze hadden me weer een verzoek om betaling gezonden.⁶ Ik gaf hem een brief van ABN AMRO waarin staat dat ik mijn huis kwijt ben.⁷ Hij wilde me meteen een walgelijk stuk laten tekenen, omdat ik nog 9.200 gulden schuldig ben voor de actie

6 Zie bijlage 2.

7 Zie bijlage 3.

die advocaat Vermeulen uitvoerde in een poging Suriname te dwingen de 100.000 gulden, die Desi Bouterse mij schuldig is, betaald te krijgen. Een actie die bovendien mislukte. Toen ik vertelde nog twee schilderijen van mijn ouders in Johannesburg in bezit te hebben, schreef hij dit nota bene op. „U lijkt wel een FIOD-agent,” snauwde ik. „Verklaart u me anders failliet, of wacht u tot ik het proces heb gewonnen.”

„Hoe lang zouden we dan moeten wachten,” vroeg hij ook nog.

Na een bezoek aan de Koninklijke Bibliotheek, waar mijn dagboek tenminste veilig is, belde ik Piet Schaepman, die nijdig was dat ik vijftien minuten later belde dan ik had toegezegd. Hij zeurde dat ik alles in mijn proces verkeerd deed. Hij zei ook: „Je gaat overal naartoe behalve naar mij. Ik wil je adviseren, maar ik heb je niet nodig.” Voor ons doen een ongewoon vervelend gesprek.

Erik Jurgens had Eduard gebeld. Stoffelen had nog niets gedaan omdat hij nergens had gelezen dat ik een persconferentie had gegeven. „Hij moet nu met de andere heren om de tafel gaan zitten,” aldus Jurgens. Ik vertrouw Stoffelen niet. Jurgens had met Jan-Kees Wiebenga (VVD) gesproken, die de zaak zou bestuderen. Gualthérie van Weezel van het CDA was nog niet benaderd. Misschien moet ik toch een paar dagen langer blijven.

Ron Rosenbaum schrijft in *Time* dat „the conspiracy theories reflected in *JFK* may not be persuasive, but they are churning up a murky underside of America.”⁸ Zelfs president Bush heeft nu op Olivers film gereageerd en gezegd geen reden te hebben om te twijfelen aan het Warren-onderzoek dat Oswald als de moordenaar aanwees. Puur ontkennen van de realiteit. Wat ik wilde, was dat Stone een film maakte die glashelder zou voorhouden dat Oswald Kennedy nooit in zijn eentje van twee kanten onder vuur heeft kunnen nemen. Die kans heeft hij gemist. Gelukkig komt Rosenbaum tot de conclusie dat twintig jaar *JFK*-onderzoek heeft uitgewezen, „that the CIA was no stranger to complicity in assassinations. We know how the best and the brightest blue bloods bonded with the bloodiest and dirtiest Mafia hit men in plots to kill Castro. We know the freakshow side of the agency that used damaging mind control drugs on unsuspecting citizens. We know that the agency's own top counterspy, James Angleton, paralyzed the place with his paranoid suspicions that KGB moles and false defectors had

8 *Time*, 13 januari 1992.

penetrated the CIA in order to, among other things, conceal the Soviet's true role in the JFK assassination." Nu dus dat weer. Er is absoluut geen sprake van dat Moskou zich zou hebben ingelaten met de moord op JFK.

De Surinaamse minister van Defensie, Siegfried Gilds zal op Bonaire een ontmoeting hebben met zijn Nederlandse collega Relus ter Beek. Desi Bouterse heeft gezegd dat het leger daar vertegenwoordigd wil zijn. Fred Derby van de kleine Surinaamse Partij van de Arbeid (SPA) speelt het spel samen met Gilds om te voorkomen dat Bouterse zich als legerleider nog langer in de politiek mengt. Gilds heeft gedreigd Desi te ontslaan. Op de een of andere manier ontglipt hem de greep op de ontwikkelingen.

Vanmorgen belde ik met Van Velzen van Buitenlandse Zaken. Hij zei nieuwe stukken al naar Pretoria te hebben gezonden. Je weet bij dit soort mensen nooit of zij zich van den domme houden of dat ze werkelijk geen hersens hebben. Hij zei niet te begrijpen waarom ik me ze opwond over de telegrammen van Van Roijen en Schürmann uit de jaren vijftig. „Die mensen wilden mij als journalist uitschakelen, dat is toch duidelijk,” zei ik.

„Nou, dan moet de rechter het maar beslissen,” antwoordde het rund. Het is duidelijk dat ze me in een procedure manoeuvreren, want ze weten dat ik bij de Haagse rechtbank geen schijn van kans zal maken.

Had uit gewoonte de trein naar Tilburg gepakt, terwijl ik naar Vught, naar Toon en Marlene Twiss Quarles van Ufford moest. Ik kwam een uur later aan dan ik had verwacht.

7 januari 1992

Vught

Strobe Talbott richt zijn pijlen opnieuw op George Bush, die ook wanneer hij in de wereld reist, niet loskomt van denken in termen van binnenlandse Amerikaanse belangen. Geopolitieke overwegingen komen bij hem op de tweede plaats. „By pandering to domestic politics, Bush diminishes his nation, his office and himself. He betrays a weakness of character – a lack of grace, and guts, under pressure. His campaign for re-election hasn't even got tough. Bush is running scared. It is not a pretty sight. Was the leadership Bush showed during the Gulf Crisis an aberration?”⁹

„Wagner,” schreef Thomas Mann, „is one of the most com-

9 *Time*, 13 januari 1992.

plex phenomena in the history of art and intellect, and one of the most fascinating, because he offers the most profound challenge to one's conscience." Daniel Barenboim besloot met het Israëlich Filharmonisch Orkest enkele gedeelten van opera's van Wagner uit te voeren en het was weer meteen gedonder in de glazen, omdat sommige joden Wagner en Hitler als bij elkaar horend duo in hun brein hebben opgeslagen. Onderzoek in Israël wees echter uit dat 86 procent van de concertbezoekers graag naar Wagner wilden luisteren. De leden van het orkest stemden 39 tegen 12 om Wagner wèl uit te voeren. De nazi's verboden concerten van Mahler en Schönberg omdat zij van Joodse origine waren.

14:45 uur, trein naar Amsterdam

Vanochtend om 11:00 uur arriveerde Hannah de Zantis bij Toon en Marlene. Ons gezamenlijke bezoek in Vught was absoluut een succes. Toon en Hannah konden het uitstekend met elkaar vinden. Hannah zoekt eigenlijk een rentmeester voor haar landgoed. Toon heeft ervaring met het rentmeesterschap, want hij komt van het landgoed Beukenburg bij Groenekan. Ook al zouden ze niet tot zaken komen, aardige contacten zijn nooit weg. Toon wilde me trouwens ervan overtuigen dat ik minder delen *Memoires* zou moeten publiceren. Maar wanneer men een epoque beschrijft, moet dit zo volledig mogelijk gebeuren. Uit zijn contacten met het Prins Bernhard Fonds had hij geconcludeerd dat men daar mijn dagboek niet belangrijk genoeg vond.

Maria Osmeña

Dewi Sukarno heeft in een *ski lodge* bij Aspen, Colorado een nieuw schandaal veroorzaakt, door de kleindochter van de Filippijnse ex-president Sergio Osmeña, Maria Victoria Osmeña met een champagneglas in haar gezicht te slaan, waardoor 37 hechtingen nodig waren. Dewi werd gearresteerd en is op borgtocht vrijgelaten. Maria met wie Dewi al jaren in de clinch ligt zou haar een hoer genoemd hebben. Jammer.¹⁰

President Venetiaan heeft volgens Wim Noordegraaf in *de Volkskrant*

10 *Washington Post*, 6 januari 1992.

zoete broodjes gebakken met Bouterse om de actie Gilds-Derby te neutraliseren. Een gesprek van twee en een half uur heeft de dreiging van ontslag voor de legerleider afgewend. „We zijn geen kleine jongens,” aldus Venetiaan.

Ik heb toch mijn vlucht verplaatst naar maandagavond. Dat geeft me wat meer tijd om alles te regelen.

Ik heb gezellig met Casper van den Wall Bake getafeld. Hij gaat het boek van Huydecoper van Nigtevecht over Nieuw-Guinea kopen voor zijn vader en hem daarna naar zijn mening vragen. Casper kan directeur worden bij Bakkenist. Casper is een echte vriend.

Ik vroeg in de tram aan iemand met een rugzak op of ik er even langs mocht. De gek zei hardop „Nee”, waarop ik me er langs perste. Daarop zei hij keihard: „Ga je weer naar je vriendjes?” Hij zei nog iets wat ik niet kon verstaan, maar ik negeerde hem verder. Het gaf me een beangstigend gevoel.

8 januari 1992

Amsterdam

Ik was bij de Sociale Dienst om een uitkering te regelen. Ik werd zeer vervelend behandeld door een ambtenaar die zich afvroeg waarom ik een verkeerd bankrekeningnummer had opgegeven. Weet ik veel. Maar hij vermoedde dat ik dus elders over geheime fondsen beschikte. Was het maar waar. Ik werd er kriegel van en blafte terug, waardoor hij bijdraaide.

Later kwam ik Han André de la Porte tegen. Hij zei dat ik volgens André Spoor in *Zaken doen* iets geschreven had wat niet waar was. „Waarom komt hij daar dan niet mee voor de draad,” vroeg ik. Spoor had ook gezegd dat Casper van den Wall Bake „de enige was, die nooit een onvertogen woord over Willem heeft gezegd.” Dat is de stand van zaken op het persoonlijke front anno 1992. „Waarom zijn zo weinig mensen eerlijk?” vroeg ik aan Han.

„Eerlijk zijn, dat moet je durven,” antwoordde hij. Misschien is dat waar, al denk ik dat ik met deze tic ben geboren. Han zei dat weinigen begrepen dat André weer was getrouwd. „Waarom denk je,” vroeg ik.

„Ijdelheid,” zei hij.

„Pik niet onder controle,” antwoordde ik.

Relus ter Beek schijnt te hebben afgesproken dat Nederland Suriname gaat helpen bij het opleiden van militairen. Weer een stomme Haagse streek.

Carel Enkelaar deed mee dat al het door mij gefilmde JFK-materiaal nu op orde was. Walter Siegers van Foreign Media